

Братко Марія Василівна,
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри професійної і вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»*

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ІННОВАТИКИ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ПОСТУП

Упровадження в педагогічну практику інновацій – це не модний тренд, а необхідна відповідь на запит основних освітніх стейкхолдерів – здобувачів освіти як потенційних творців завтрашнього дня країни в якості громадян та працівників. Інноваційна педагогіка є важливою для успіху здобувачів освіти у сучасному світі. Сучасний світ швидко змінюється, і особистості потрібно бути здатними адаптуватися до цих змін. Інноваційна педагогіка допомагає здобувачам освіти, серед іншого, розвивати навички, необхідні для успіху в сучасному світі, такі як критичне мислення, творчість, співпраця та комунікація.

Модерна освіта визначається її відповідністю потребам суспільства, адекватністю цивілізаційному поступу. Саме тому освітні системи, які маркуються як сучасні, вимушені не просто стрімко еволюційно розвиватися, а, подекуди, революційно трансформуватися, активно упроваджуючи інновації, які покликані підвищити результативність та ефективність освітнього процесу. Інновації в освіті торкаються усіх ланок та складових системи, сприяють оновленню стратегій та тактик на рівні управління і реалізації освітнього процесу, забезпечують ефективне використання технологій, в тому числі і цифрових. Упровадження педагогічних інновацій в практику професійної освіти має численні переваги, серед яких: підвищення якості навчання – інновації сприяють удосконаленню методів навчання задля забезпечення ефективності засвоєння знань; підвищення конкурентоспроможності – заклади освіти, які запроваджують інновації зазвичай є більш привабливими для здобувачів освіти, педагогічного персоналу, стейкхолдерів та партнерів; підвищення інноваційної культури – упровадження інновацій створює підґрунтя для творчості,

креативності студентів і викладачів, сприяє розвитку підприємницького духу, готовність до інноваційного мислення у майбутньому.

Інститут освітніх технологій Відкритого університету з Великобританії (Institute of Educational Technology at The Open University (UK) з 2012 року щороку на своїх відкритих ресурсах публікує звіт за результатами дослідження найновіших педагогічних технологій, які були популярними у світі упродовж досліджуваного року (<http://www.open.ac.uk/blogs/innovating/>), які маркує як такі, що вже впливають на освітню практику, або пропонують можливості для майбутнього. Складений такий перелік і для 2023 року [2].

Представимо короткий огляд зазначених педагогічних інновацій-2023, оскільки вважаємо, що поінформованість української педагогічної спільноти сприятиме удосконаленню освітнього процесу в закладів освіти різних типів. Адже «ідеї та проекти не втілюються самі. Носіями та реалізаторами є люди. Тому реформування у сфері освіти неможливе без ініціативи, підтримки та безпосередньої діяльності педагогічної спільноти» [1, с.5].

1. ***Педагогіка з використанням інструментів штучного інтелекту (Pedagogies using AI tools)***, яка передбачає використання інструментів AI, таких як ChatGPT, Bard для підтримки викладання та навчання. Ці інструменти можуть створювати контент, включаючи текст та зображення, і все частіше інтегруються в різні освітні інструменти та платформи. Однак вони також ставлять виклик і піднімають важливі питання, які потрібно вирішити. Незважаючи на їхні вражаючі можливості, у них все ще є обмеження, такі як соціальна упередженість та випадкові фактологічні неточності. Оскільки ці інструменти штучного інтелекту стають все більш поширеними, існує необхідність навчати студентів їх ефективному використанню, враховувати етичні міркування та переглянути методи оцінювання, щоб врахувати їх можливості.

2. ***Метавсесвіт для освіти (Metaverse for education)***, який розширює освітні можливості завдяки захоплюючому 3D-середовищу. Метавсесвіт – це віртуальна реальність, яка дозволяє користувачам взаємодіяти один з одним у 3D-просторі. Метавсесвіт все ще перебуває на ранніх етапах розвитку, але він

має потенціал для освіти. Його можна використовувати для навчання STEM-дисциплін, моделювання систем та проведення експериментів, для створення нового простору соціальної комунікації. Активне використання Метавсесвіту в освіті пов'язане з деякими викликами та занепокоєннями, такими як технічні проблеми, доступність та конфіденційність.

3. *Мультимодальна педагогіка (Multimodal pedagogy)* пропонує покращення навчання шляхом урізноманітнення спілкування та представлення, фокусується на використанні різних способів комунікації, таких як слова, зображення, звуки та жести, щоб полегшити навчання. Вона спрямована на покращення доступності, інклюзивності, залучення, розуміння та запам'ятовування знань. Виклики, пов'язані з прийняттям цієї педагогіки, включають необхідність розвинутих цифрових навичок, необхідність розробки нових різних методів оцінювання.

4. *“Бачити себе в навчальному плані” (Seeing yourself in the curriculum)* – це техноологія, яка дозволяє здобувачам освіти побачити себе в навчальній програмі. Все більше і більше студентів хочуть бачити людей, схожих на себе, з їхньою історією та походженням, представленими у їхньому навчальному плані, навчальних матеріалах та освітніх підходах. Однією з головних цілей зазначеної інновації є забезпечення того, щоб освітні системи відображали різноманітні культури, досвід та історії їхніх учнів.

5. *Педагогіка турботи в умовах цифрового опосередкування (Pedagogy of care in digitally mediated settings)*. Педагогіка турботи – це підхід, який надає пріоритет емпатії та розвитку здобувачів освіти у сприятливому, підтримуючому та рівноправному середовищі навчання. Турбота не завжди була центральною в навчанні, і освітні системи у всьому світі часто надмірно підкреслюють академічну успішність. Однак педагогіка турботи все більше визнається як важливий елемент освітнього процесу, що сприяє самооцінці учнів, їхньому добробуту та залученню. Є чотири ключові елементи педагогіки турботи: моделювання, діалог, практика та підтвердження. Педагогіка турботи може практикуватися в цифрових медіа-середовищі за допомогою практичних

кроків, які педагоги можуть зробити, щоб створити гостинне середовище, співпереживати учням і реагувати на їхні потреби. Однак педагоги практики, які впроваджують педагогіку турботи, можуть зіткнутися з кількома викликами, такими як особисте виснаження та вигорання.

6. Подкасти як педагогіка (*Podcasts as pedagogy*). Технологія передбачає вбудовування подкастів у практику викладання та навчання, використання їх як педагогічного інструменту. Подкасти – це аудіоепізоди, які фокусуються на конкретній темі чи тематиці, можуть бути доступні безкоштовно в Інтернеті. Використання подкастів в освіті може мати багато переваг, включаючи гнучкість, контроль над тим, як подкаст прослуховується студентами, неформальний характер, який може сподобатися учням, інклюзивність та доставку актуального контенту. Використання описових подкастів як спільного досвіду навчання може підвищити рівень залучення та сприяти кращій ефективності критичного мислення. Створення контенту для подкастів стає все більш поширеним завдяки збільшенню доступного обладнання для запису та безкоштовного програмного забезпечення. Педагоги вітають процес створення подкастів як можливість обговорити основні ідеї предмету в більш неформальному форматі та розвинути власні комунікативні навички. Подкасти можуть використовуватися для цілого ряду цілей в освіті, таких як запис інтерв'ю та екскурсій, а також оцінювання, що включають рефлексію.

7. Навчання на основі викликів (*Challenge-based learning*) – це структурований підхід до використання викликів в освіті. Воно складається з трьох етапів: залучити, дослідити та діяти, і базується на ідеї, що виклики «провокують» учнів до активної участі та продукування результату. CBL спирається на емпіричне та конструктивістське навчання, дозволяючи учасникам стати як вчителями, так і учнями. Ключові ідеї CBL – це автентичні використання технологій, документування та оповідання, а також залучення членів спільноти до процесу розширення ресурсів та забезпечення автентичного навчання. CBL має схожість з проектним та проблемним навчанням, але також має свої унікальні риси.

CVL може бути захоплюючим для студентів та викладачів і має потенціал вплинути на суспільство. Однак він може бути складним у керуванні, пов'язаним з ризиком та непередбачуваними результатами. Початкове запровадження CVL може бути трудомістким для освітян та студентів. Методи оцінювання вимагають ретельного обговорення, а обмеження включають нестачу викладацького персоналу, потребують певної технічної підтримки та відповідні безпечні місця для співпраці студентів.

8. **Підприємницька освіта (*Entrepreneurial education*)** навчає знань, навичок, умінь та способу мислення, необхідних для створення, управління та розвитку бізнесу. Вона може призвести до зростання, створення робочих місць, економічного успіху та інновацій у суспільстві. Підприємницький спосіб мислення включає креативність, допитливість, критичне мислення, вирішення проблем, комунікативні навички, командну роботу, гнучкість, ризик та сильну трудову етику. Мета підприємницької освіти може варіювати від розвитку здатностей до підприємництва, розуміння підприємництва, розвитку компетентностей для досягнення соціальних цілей через підприємництво, до поведінки в підприємницькому стилі. Використовуються різні педагогічні підходи, такі як симуляції, наставництво, дизайн-мислення та інші. Підприємницька освіта може залучити до навчання тих, хто не ідентифікує себе як підприємців, і допомогти їм розвинути навички для майбутніх лідерів.

9. **Педагогіка взаємин (*реляційна педагогіка*) (*Relational pedagogies*)** спрямована на розвиток потенціалу для роботи у взаємовідносинах, що може бути актуальним широкому діапазоні ситуацій. Це процес комунікації, який створює стосунки та зв'язки з іншими, включаючи людей, матеріали, артефакти, технології та природне середовище проживання. Це підхід, який розглядає роль відносин у освітньому середовищі та важливість значущих відносин для ефективного навчання та викладання, а також професійної роботи та співпраці, це створення та підтримка експертизи, необхідної для співпраці між різними сферами практики та дисциплінами.

10. Переплетені педагогіки освітніх просторів (Entangled pedagogies of learning spaces) визнають складний взаємозв'язок між технологіями, педагогікою та навчальним середовищем. Замість того, щоб зводити дискусію до того, чи технології керують педагогікою, чи навпаки, переплетені педагогіки зосереджуються на розумінні того, як ці елементи взаємопов'язані і впливають один на одного. У гібридному навчанні заплутана педагогіка заохочує співпрацю між студентами в різних навчальних просторах і вимагає ретельного планування, щоб врахувати численні контексти та обмеження. Використання генеративних інструментів штучного інтелекту, таких як ChatGPT, є прикладом переплетення технологій і педагогіки, що вимагає етичних міркувань і критичної оцінки. Використання переплетених педагогік заохочує освітян розглянути цілі та контексти навчання, а також те, як вони формуються під впливом переплетіння навчальних просторів, педагогіки та технологій.

Вважаємо, що творче застосування зазначених педагогічних інновацій у практиці професійної освіти сприятиме вивищенню якості освітнього процесу.

Список літератури

1. Братко М.В., Козир М.В. Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник /М.В. Братко, М.В. Козир. - К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. - 272 с.
2. Kukulska-Hulme, A., Bossu, C., Charitonos, K., Coughlan, T., Deacon, A., Deane, N., Ferguson, R., Herodotou, C., Huang, C-W., Mayisela, T., Rets, I., Sargent, J., Scanlon, E., Small, J., Walji, S., Weller, M., & Whitelock, D. (2023). Innovating Pedagogy 2023: Open University Innovation Report 11. Milton Keynes: The Open University. URL: <http://www.open.ac.uk/blogs/innovating/>